

Державний стандарт освіти молодших школярів серед завдань визначає розвиток розумових і творчих здібностей, пізнавальної активності та самостійності учнів. Реалізація цих завдань можлива за умови творчого спрямування навчально-виховного процесу на кожному уроці. Характерною ознакою творчого освітнього процесу є розгортання у часі ситуації розмірковування – ситуації допитливості, пошуку, сумніву, що має займати більшу частину уроку. Цей процес забезпечує конструктивна взаємодія у підсистемах «учитель-клас», «учитель-учень», «учень-учень», «учень-клас», яка стимулює прояви креативності – створення нового.

Кожна дитина має відчувати себе успішною, задоволеною результатами навчання, усвідомлювати, що змогла найповніше розкрити свої здібності у тій чи іншій діяльності і виправдала сподівання близьких людей. Завдання педагога – зняти почуття страху з душі учня, зробити його розкутим, упевненим у своїх силах на сучасному уроці.

«Сучасний урок - це урок, на якому вчитель викладає новий матеріал зрозуміло й доступно».

«Сучасний урок - це веселий, пізнавальний, цікавий, неважкий урок, на якому вчитель і учень вільно спілкуються».

«Сучасний урок - це урок, на якому не доводиться робити щораз те саме, це різноманітний урок».

«Сучасний урок - це урок, на якому вислуховують будь-яку твою думку, урок, де людина учиться бути людиною».

«Сучасний урок - це урок, на якому відчуваєш себе впевнено».

«Сучасний урок - це урок без стресів».

На думку вчителів початкових класів нашої школи : «Контроль та оцінювання знань учнів – це активний системний процес. У ході спостереження за діяльністю учнів та їх вивчення під час занять, перевірки виконання ними домашніх завдань, різних вправ на уроці та відповідей учитель уявно оцінює не тільки знання учнів, а й старанність, працелюбність, здібності, психологічні особливості самих учнів. Його контроль та оцінні судження, що характеризують якість роботи школярів, сприяють кращому засвоєнню знань, спрямовують їх дії у потрібне русло.

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу на сучасному уроці є систематичне отримання об'єктивної інформації про хід навчально-пізнавальної діяльності учнів. Цю інформацію я отримую завдяки контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

Контроль знань учнів дає можливість: дізнатися про наявність прогалин у знаннях учнів (оскільки вони є і прогалинами в моїй діяльності , є можливість дізнаватися про свої особисті недоліки); виявити помилкове або неточне розуміння вивченого; перевірити повноту знань, усвідомленість і міцність їх засвоєння, уміння їх застосовувати; засвоїти

динаміку успішності; привчити учнів до самоконтролю(практикую:учні перевіряють завдання у своїх товаришів, або в себе) і раціональної організації праці; стимулювати розумову активність учнів; виробити в них навички синтезування і систематизації навчального матеріалу; привчити учнів до наполегливості й відповідальності в навчальній діяльності; забезпечити оперативний зовнішній і внутрішній зворотний зв'язок у навчанні; визначити продуктивність використання навчального посібника, методу чи прийому навчання; оцінити роботу навчального закладу за якістю навчання .

Математика

Волошина А.-10	Сівак Ю.-9	Троян В.-7
Лукієнко К.-10	Сухотеплий Е.-9	Сінякова К.-6

Українська мова

Волошина А.-10	Сівак Ю.-9	Троян В.-7
Лукієнко К.-8	Сухотеплий Е.-8	Сінякова К.-6

Українське читання

Волошина А.-11	Сівак Ю.-9	Троян В.-7
Лукієнко К.-11	Сухотеплий Е.-9	Сінякова К.-7

За місцем у навчальному процесі розрізняють такі види контролю:

- попередній. Здійснюю перед вивченням нового матеріалу для з'ясування якості опорних знань, навичок і вмінь з метою їх актуалізації та корекції, встановлення необхідних внутріпредметних і міжпредметних зв'язків;
- поточний. Здійснюю у процесі вивчення нового матеріалу для з'ясування якості засвоєння учнями знань, навичок і вмінь з метою їх корекції;
- періодичний (тематичний). Покликаний після вивчення розділів навчальної програми перевірити, оцінити і скоригувати засвоєння певної системи знань, навичок і вмінь;
- підсумковий. Є обліком успішності учнів наприкінці навчального семестру;
- заключний. Здійснюю наприкінці навчального року з метою обліку успішності кожного учня за рік.

Ефективність контролю залежить від його організації: часу проведення самостійних (майже на кожному уроці) і контрольних занять, їх частотності й послідовності, характеру самостійної роботи учнів (індивідуальної, групової, фронтальної), поєднання методів контролю і самоконтролю (усного, письмового, графічного, практичного, тестового), фіксації й оформлення даних контролю процесу навчання.

Одним із найпоширеніших методів, що використовую під час перевірки й оцінювання знань учнів є усне опитування. Сутність цього методу полягає в тому, що ставлю учням запитання по змісту вивченого матеріалу і спонукаю їх до відповідей, виявляючи таким чином якість і повноту його засвоєння. Оскільки усне опитування проводиться за принципом «запитання — відповідь», то його ще іноді називають бесідою. Усну перевірку знань учнів застосовую на різних етапах уроку, в тому числі і при перевірці засвоєння домашнього завдання. При усному опитуванні розділяю матеріал, що вивчається, на окремі смислові одиниці (частини) і по кожній із них задаю учням запитання, практикую гру «Я-тобі, ти-мені». Учні працюють в малих групах, в парах. Готують запитання вдома, або в класі.

. Контроль за навчальними досягненнями молодших школярів забезпечує зворотній зв'язок між учителем і учнями. Змістом контролю є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані у програмах, і представлені у вимогах до здійснення контролю і оцінювання за предметами. Об'єктами контролю у процесі початкового навчання є предметні компетентності: знання про предмети і явища навколишнього світу, взаємозв'язки і відношення між ними; вміння та навички застосовувати засвоєні знання; досвід творчої діяльності; ціннісні ставлення. Основними функціями контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів є: мотиваційна, діагностувальна, коригувальна, прогностична, навчально-перевірювальна, розвивальна, виховна. Контроль і оцінювання в процесі навчання молодших школярів є одним із важливих засобів мотивації і стимулювання їх учбово-пізнавальної діяльності. Так, оцінка у поєднанні з іншими мотивами учіння сприяє розкриттю перспектив успіху дитини, створює

і підтримує позитивний емоційний настрій, викликає бажання вчитися, сприяє формуванню адекватної самооцінки. Діагностувальна функція контролю дає змогу виявити прогалини і помилки в знаннях і вміннях відповідно до поставлених цілей, з'ясувати причини їх виникнення і відповідно коригувати учбово-пізнавальну діяльність школярів та способи управління нею. Зауважу, що в процесі контролю відбувається "коригування", а не "доучування". Отримані результати контролю використовуються з метою прогнозування шляхів удосконалення методики навчання предмета в цілому, передбачення засобів удосконалення результатів навчальних досягнень окремих учнів. Навчально-перевірювальна функція контролю полягає насамперед у поліпшенні якостей знань та вмінь молодших школярів. Так, організація перевірки в логічній послідовності - з одного боку, та вимога повноти й обґрунтування відповідей - з іншого, забезпечують систематизацію і узагальнення засвоєного змісту. Спонування дітей до використання результатів спостережень, прикладів з власного життя поглиблює і розширює їхні знання та вміння. Усне або письмове виконання перевірних завдань сприяє їх осмисленню, усвідомленню та закріпленню, застосуванню за зразком, за аналогією та у нових ситуаціях. Контроль сприяє розвитку волі, уваги, мислення, пам'яті, мовлення учнів, їх пізнавальної активності і самостійності. У процесі контролю доцільно формувати вміння взаємо- і самоконтролю (взаємо- і самоперевірки, взаємо- і самооцінювання), взаємо- і самокоригування, що є одним із його найважливіших завдань, а також розвивати рефлексивні уміння, тобто здатність обмірковувати свої дії, критично оцінювати їх і свідомого ставитися до учіння. Результати контрольної діяльності мають велике виховне значення. Об'єктивно і методично правильно організований контроль розвиває пізнавальний інтерес і стимулює учнів до систематичної наполегливої праці, зумовлює формування важливих якостей особистості: відповідальності, здатності до подолання труднощів, самостійності. У процесі перевірки й оцінювання необхідно досягати систематичності, об'єктивності визначення рівня навчальних досягнень учнів за основними вимогами відповідно до конкретних цілей та індивідуальних особливостей розвитку пізнавальних здібностей, мовлення, темпу роботи тощо. Систематичність зумовлена, по-перше, дидактичною доцільністю здійснення контролю на всіх етапах процесу навчання, по-друге, необхідністю контролю за кожним учнем на кожному уроці, у зв'язку з психологічними особливостями розвитку пізнавальних процесів у молодших школярів і оволодіння ними учбово-пізнавальною діяльністю, як провідним видом діяльності у молодшому шкільному віці. Психологами доведено, що сам факт контролю як особливого виду діяльності, яка вимагає самостійності учнів та оцінювання їхніх досягнень, порушує "психічну рівновагу" дітей, збуджуючи або пригнічуючи їх. За таких обставин виявити справжній рівень навчальних досягнень досить важко. Індивідуальний підхід в процесі перевірки упереджує психологічне напруження дітей, створює умови для повного виявлення їх індивідуальних можливостей і об'єктивного оцінювання вчителем з урахуванням загальних вимог, що зазначені у програмі. Об'єктивність контролю полягає у запобіганні суб'єктивних і помилкових оцінних суджень, які не відображають реальних досягнень учнів у навчанні. Об'єктивність контролю залежить від багатьох умов, найсуттєвішими серед яких є: а) чітке визначення загальних і конкретних цілей оволодіння учнями всіма компонентами змісту навчального предмету; б) наявність вимог до

навчальних досягнень учнів з кожного предмета; в) обґрунтоване виділення об'єктів контролю (перевірки й оцінювання); г) адекватність цілей, змісту і способів перевірки вимогам програм і методик; г) застосування науково обґрунтованих критеріїв оцінювання навчальних досягнень. У початкових класах вчителем застосовуються такі види контролю: поточний, періодичний, тематичний, семестровий, річний; державна підсумкова атестація. Поточний контроль здійснюється в процесі поурочного вивчення теми. Особливість цього виду контролю в тому, що він є компонентом процесу оволодіння навчальним матеріалом уроку. Це визначає його основні цілі: встановлення стану розуміння і первинного засвоєння учнями окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем уроків, закріплення знань, умінь і навичок, їх актуалізація перед вивченням нового матеріалу. Результати поточної перевірки на самостійному етапі в структурі уроку оцінюються в оцінних судженнях або в балах. У процесі оволодіння новим змістом, тобто під час його засвоєння, систематизації й узагальнення, застосування нових знань, умінь і навичок, оцінка в балах виставляється тільки за достатньо повні і правильні відповіді.

Методи перевірки - це способи взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів, спрямовані на виявлення та вимірювання змісту і рівня навчальних досягнень кожним учнем і класом в цілому. У початкових класах застосовуються методи: усної перевірки (бесіда, розповідь учня); письмової перевірки (самостійні і контрольні роботи, твори, перекази, диктанти, графічні завдання тощо); практичної перевірки (дослід, практична робота, спостереження, заповнення таблиць, побудова схем, моделей, перфокарт тощо). Відносно новим є використання тестових завдань, які є стандартизованим засобом перевірки, який цілеспрямовано і економно у часі може кількісно виявити, що учень знає і вміє. Порівняльний аналіз результатів виконання науково обґрунтованих тестових завдань учнями одного класу, школи, району і т. ін. дозволяє об'єктивно виявити стан їх підготовленості, якість змісту, методик. Для перевірки у початкових класах можуть використовуватися тести і окремі тестові завдання різної складності, які змістовно охоплюють один предмет або кілька. Залежно від мети контролю тестові завдання можуть передбачати вибір однієї правильної відповіді (чи двох), конструювання відповіді, з'ясування правильності зв'язків між поняттями, встановлення послідовності тощо. Учбово-пізнавальна діяльність під час перевірки буває репродуктивною і творчою (частково-пошуковою і пошуковою). За формою організації учбово-пізнавальної діяльності учнів перевірка може бути: індивідуальною, груповою, в парах, фронтальною; у 3-4 класах перевірка завдань на вибір. Виявлені під час перевірки результати учбово-пізнавальної діяльності учнів оцінюються. Оцінювання - це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня в оволодінні змістом предмета порівняно з вимогами чинних програм. Оцінювання є особливою складовою контролю, а педагогічна оцінка - його результатом. Оцінка виражається в оцінних судженнях і висновках учителя, які є її якісними (словесними) показниками, або в балах, тобто кількісними показниками. Оцінні судження мають супроводжувати і виставлення балів. Оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, що передусім передбачає врахування рівня досягнень учнів, а не ступеня їх невдач. Об'єктивність і точність оцінок забезпечуються критеріями оцінювання.

Критерії - це реальні, точно обрані ознаки, величини, які виступають вимірниками досягнень учнів відповідно до певних об'єктів оцінювання. Аналіз об'єктів контролю в початкових класах дав змогу визначити такі критерії оцінювання навчальних досягнень учнів: - якість знань (предметних, про способи діяльності): міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність, дієвість; - сформованість предметних умінь і навичок, способів навчальної діяльності (виконання за зразком, за аналогією, в нових ситуаціях); - володіння досвідом елементарної творчої діяльності (частково-пошуковий і пошуковий рівні); - володіння досвідом емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу, до інших людей, до самого себе.

При переході учнів з початкової до основної школи основні види, форми і методи контролю майже не змінюються, але чомусь змінюється відношення деяких учнів до навчання, що **здебільшого відображається** на зниженні їх рівня навчальних досягнень. І досить часто однією з причин є відсутність системного підходу до контролю за знаннями учнів середніх класів.

Ідея індивідуального підходу до учнів у процесі навчання та контролю за їх знаннями належать до вічних проблем школи і є одним з найважливіших із загально дидактичних принципів. Однак, незважаючи на те, що цій проблемі в психолого - педагогічній науці приділено велику увагу, досить часто майже нездоланною залишається тенденція до усереднення, оскільки в умовах класно – урочної системи орієнтуватися на індивідуально – психологічні особливості кожного учня надзвичайно складно. Педагогічна практика свідчить: усереднення призводить до того, що навіть полегшені завдання часто виявляються непосильними для учнів з низьким рівнем засвоєння знань, розвиток інтелектуально – обдарованих дітей гальмується, оскільки усереднення не дає їм змогу реалізувати свої потенціальні можливості. Щоб запобігти непоправних наслідків необхідна реалізація індивідуального підходу до школярів та диференціації навчання у процесі контролю і стимулювання навчальної діяльності учнів. Це стосується насамперед і здібних дітей.

З метою моніторингу аналітико – колекційної діяльності двічі на рік за планом проводяться директорські зрізи: грудень – семестровий, квітень – травень – річний. Це: темп і техніка читання, математика, літературне читання та українська мова . За результатами моніторингу :

- визначаємо реальний стан навчального процесу за основними показниками та динаміку їх змін протягом досліджуваного періоду;
- визначаємо «зони тривоги» стосовно якості викладацької роботи, рівня знань і досягнень учнів та з'ясовуємо їх причини.

Крім того отримані результати є підставою для організації коригувальної роботи, як з учнями так і з учителями.

Доповідь на тему:

**«Основні види контролю за
рівнем навчальних
досягнень учнів початкових
класів на різних етапах
уроку, їх ефективність та
роль у підвищенні якості
знань»**

Вчитель: Панченко Т.П